

Neoliberalizm Ekseninde Ecrimisil Gelirleri Üzerine Bir İnceleme

Özet

Neo-liberalizm bireyleri olması gerekenden daha fazla yalnızlaştırmış ve bunun sonucunda toplum içinde hukuk kurallarına aykırı hareketler ve neo-liberalizme karşı savunma mekanizmaları artış göstermiştir. Söz konusu savunma mekanizmaları AATUHK uyarınca oda aidatları ve SGK primleri olarak gerçekleşirken, hukuk dışı hareketler ise trafik cezaları ve ecrimisil gelirleri şeklinde meydana gelmiştir. Bu çalışmada; idarenin izni dışında Hazine taşınmazının kullanılması karşılığında alınan bir tazminat olan ecrimisil gelirlerinde neo-liberalizmin meydana getirdiği artış incelenmiş ve bu artışın engellenmesi açısından neo-liberal politikalardan vazgeçilip sosyal refah devleti uygulamalarına yer verilmesi gerektiği ortaya konmuştur.

Anahtar Kelimeler: *Neoliberalizm, ecrimisil gelirleri, liberalizm, sosyal refah devleti, AATUHK.*

**Abdullah Burhan BAHÇE¹
Öner GÜMÜŞ²**

A Scrutiny on Adequate Pay Incomes In the Line of Neo-Liberalism

Abstract

Neo-liberalism isolates individuals more than as they are and as a result of this, in society the movements against of legal rules and protection mechanisms against of neo-liberalism show increase. While in accordance with "Law on the Procedure for the Collection of Public Receivables" (AATUHK), the protection mechanisms has realized as chamber fees and social security institution subsidies, the movements out of law has occurred as traffic fines and adequate pay incomes. In this study, it is examined the increase in adequate pay –an indemnity in exchange for using premises of Treasury without permission of governance- caused by neo-liberalism and in terms of preventing this increase, it is put forth that social welfare state policies should be allowed instead of neo-liberal policies.

Keywords: *Neo-liberalism, adequate pay incomes, liberalism, social welfare state, Law on the Procedure for the Collection of Public Receivables.*

¹ Dr., Dumlupınar Üniversitesi, İİBF, Maliye Bölümü, abdullah.bahce@dpu.edu.tr

² Araş. Gör., Dumlupınar Üniversitesi, İİBF, Maliye Bölümü, oner.gumus@dpu.edu.tr

“Sistemin insanı..., büyük bir toplumun birbirinden farklı üyelerini, elin bir satranç tahtası üzerindeki taşları düzenleyişi kadar basit şekilde düzenleyebileceğini hayal eder görünmektedir. O satranç tahtası üzerinde duran taşların, elin onlar üzerinde uyguladığı hareket kabiliyeti haricinde başkaca bir hareket kabiliyeti bulunmamaktadır, ancak, insan toplumunun meydana getirdiği en muazzam satranç tahtalarının birisi üzerinde, her bir parça yasama organının onun üstünde uygulamayı seçmiş olabileceğinden tamamen farklı olarak, nevi şahsına münhasır bir hareket kabiliyetine sahiptir. Bu iki ilkenin çakıştığı ve aynı istikamette işlediği durumda, insan toplumu oyunu bir ahenk içerisinde ve kolaylıkla devam ettirecek ve büyük bir olasılıkla mutlu ve başarılı olabilecektir. Bu ilkelerin birbirinden zıt veya farklı olduğu durumda ise, oyun bedbaht sürececek ve insan toplumunun her zaman en yüksek kargaşa seviyesinde olması gerekecektir.”¹”

Adam Smith

1. Giriş

İnsanoğlu geçmişten bu yana sürekli kendisini savunacak bir mekanizma arayışı içerisinde olmuştur. Kuşkusuz bu arayışın en önemli sonucu olarak devlet adı verilen sistem ortaya çıkmıştır. İnsanoğlu yüzyıllar boyunca kendi oluşturduğu bu sistemle dünya topraklarına hükmetmiş, bireylere bir hükümlerlik altında yaşama imkanı sunmuş; eğitim, sağlık, hukuk ve ekonomi gibi alanlarda da gücünü arttırmaya çalışmıştır. Bu süreç içinde bu sonuçlara neden olacak aristokrasi, cumhuriyet, demokrasi, despotluk, federasyon, komünizm, konfederasyon, meritokrasi, monarşi, mutlakiyet, oligarşi, otokrasi, parlamenter monarşi (meşrutiyet), plütokrasi, teknokrasi, teokrasi ve totalitarizm şeklinde çeşitli şekillerde devlet yönetim biçimleri ve sosyalist, marksist, kapitalist, askeri, faşist vb. birçok devlet anlayışı ortaya çıkmıştır (tr.wikipedia.org, 2014).

Günümüzde ise küreselleşmenin yoğunlaşması nedeniyle insanoğlunun oluşturduğu devlet meka-

nizmaları ulusal firmaları emek maliyetlerinin düşürülmesi, tarımsal girdi fiyatlarının düşürülmesi, dolaylı ya da doğrudan teşvikler ve benzeri uygulamalarla küresel pazarlarda rekabet eder bir hale getirmeye çalışmaktadır (Saraçoğlu, Engin ve Ejder, 2014: 11). Devletler bunu yaparken de birey özgürlüğünü sağlamaktan ziyade küresel çaptaki işletmelere söz konusu özgürlüğün göz ardı edilmesi pahasına kolaylıklar tanımaktadır. Bir başka deyişle neo-liberal politikalar yoğun bir şekilde takip edilmektedir.

Bu süreç içinde Türkiye de bu sürece uyum göstermek açısından benzer politikaları konjonktür gereği takip etmeye başlamış; ancak bunun sıkıntılarını bireyselleşmenin yoğun olarak yaşanması şeklinde ödemek durumunda kalmıştır. Bunun sonucu olarak bazı bireyler de çeşitli konularda hukuk dışında bilerek veya bilmeyerek faaliyet göstermeye başlamışlardır. Bu konulardan birisi de ecrimisil olarak ifade edilen idarenin izni dışındaki kamu taşınmazlarına ödenen tazminatlardır.

Bu bağlamda ilk olarak ecrimisil gelirlerinin yıllar içindeki artışında pay sahibi olan neo-liberalizm kavramı kelime kökeni ve türleri bakımından incelenmiştir. Buna paralel olarak devam eden kıyasımda neo-liberalizm yaklaşımında devlet ve birey arasındaki ilişkiye değinilmiştir.

Üçüncü olarak Türkiye’de neo-liberalizm ekseninde ekonomik ve mali anlamda nasıl faaliyet gösterildiği irdelenmiştir. Bu faaliyetler çerçevesinde 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun (AATUHK) içerisinde neo-liberalizmin nasıl yer aldığı oda aidatları, SGK primleri, trafik cezaları örnekleri ile birlikte ağırlıklı olarak ecrimisil gelirleri baz alınarak incelenmiştir.

Son olarak neo-liberalizm ve ecrimisil arasındaki ilişkiye bağlı biçimde mevcut durum analiz edilmiş ve bu bağlamda öneriler ortaya konmuştur.

2. Neo-liberalizm Kavramı

Neo-liberalizm kavramı kelime olarak “yeni” anlamına gelen “neo” ve “özgürlük” anlamına gelen “liberalizm” kelimelerinden oluşmaktadır. Dolayısıyla neo-liberalizmin daha iyi anlaşılabilmesi için öncelikle liberalizm kavramının iyi anlaşılması gerekmektedir.

1 Adam Smith, *The Theory of Moral Sentiments*, London, 1759, Bölüm: 6, Kısım: 2, sondan önceki paragraftan aktaran Friedrich A. Hayek, “Hukuk, Yasama ve Özgürlük”, (Çev. Atilla Yayla, Mustafa Erdoğan ve Mehmet Öz), 1. Baskı, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları No: 11213, İstanbul, Eylül 2012, s. 47.

Liberalizm, bireyciliğe dayalı olan, siyasi ve ekonomik alanlarda rasyonel bireylerin hak ve özgürlüklerini garantileyen, piyasa ekonomisinin doğal düzeni içerisinde devlet müdahalelerinin minimal düzeyde olmasını destekleyen bir öğrettir (Aktan, 1995: 4).

Liberalizm, belirgin bir ekonomik felsefe veya Anglo-Saxon manada liberalizm kavramını kullanan bir “*politik ekonomi*” benimseyen siyasi bir öğrettir. Liberalizmin politik ekonomisi bu nedenle toplumun hedeflerine yönelik olarak belirli bir duruş sergilemekte, ekonomik sistemin işleyiş yönü hakkında belirli bir bakış açısı taşımakta ve aynı zamanda liberal hedeflere ilişkin olarak devletin rolünü belirlemektedir (Peacock, 1997: 46). Liberalizm; ekonominin nasıl davranış sergilediğinin anlaşılmasına ya da bireylerin eylemleri referans alınmadan ekonominin davranış biçiminin anlaşılacağına ilişkin önemli bir başlangıç varsayımını somut hale getirmektedir. Bu noktada onu oluşturan bireylerden bağımsız hiçbir toplumun bulunmayacağı ifade edilebilmektedir. Liberalizm öğretisinde temel ekonomi modeli, Adam Smith’in de ortaya koyduğu şekilde; kaynak kısıtları tarafından dayatılan sınırlamalar dahilinde, bilgi ve enformasyon eksikliği ile bu sınırlamaları aşmak için yapılan girişimlerin etrafında bulunan belirsizlikler içinde bireylerin kendi durumlarını “*daha iyi konuma*” getirebilmek açısından çaba harcamaya yönlendiren zevk ve tercihlerinin çalışılmasından elde edilmektedir (Peacock, 1997: 46-47).

19. yy’ın başından başlayarak ve özellikle ABD’de 1930 yılından sonra, liberalizm kavramı özellikle iktisat politikasında çok farklı bir öneme sahip olmuştur. Liberalizmin sloganları özgürlükten daha çok refah ve eşitlik olmuştur. 19. yy liberalleri refah ve eşitliği teşvik etmek açısından en etkin yol olarak özgürlüklerin kapsamının genişletilmesini uygun bir yol olarak benimsemişlerdir. 20. yy liberalleri ise refah ve eşitliği bir ön şart ya da özgürlüğe bir alternatif olarak görmüşlerdir. Söz konusu liberaller refah ve eşitlik adına klasik liberalizmin mücadele ettiği paternalizm ve devlet müdahalesi politikalarını canlandırma tercihinde bulunmuşlardır (Friedman, 2002: 5-6).

Süresi bahsi geçen şekilde işleyen liberalizm sınıflandırılması üç şekilde ele alınabilir (Cizreliloğulları, 2013: 12-18):

- **Klasik Liberalizm:** Devletin güç ve yetkilerinin kanunlarla sınırlandırılmasını, bireyin ekonomik özgürlüğünün sağlanması gerektiğini, mal ve hizmetlerin serbestçe dolaşabilmesinin önemini ifade eden görüştür (Tayyar ve Çetin, 2013: 110).

- **Sosyal Liberalizm:** Klasik liberalizme tepki olarak doğan ve devletin toplumsal yapıya müdahalede bulunmadığı; böylelikle daha özgür ve katılımcı bir toplum yapısını oluşturmayı amaçlayan liberalizm türüdür (Cizreliloğulları, 2013: 15).

- **Neo-Liberalizm:** Küresel kapitalist kalkınmanın daha hareketli olan aşamalarının ideolojik alt yapısını oluşturan ve piyasaya, mali disipline, ticarete, yatırıma, finansal liberalizasyona, azaltılan kamu harcamalarına, kısıtlanan vergilendirmeye, deregülasyona, yerelleştirmeye, özelleştirmeye ve minimal devlete vurgu yapan fikir ve politikalar bütünüdür (Rodan and Hewison, 2006: 6). Bir başka deyişle neo-liberalizm uluslara zenginlik getiren çözümler olarak serbest piyasa ve serbest ticareti ele alan Adam Smith’in fikirlerinin güncel bir devamlılığını oluşturmaktadır (Larrain, 1994: 9). Neo-liberalizm, klasik liberalizmin bir eleştirisi olarak ortaya çıktığından dolayı “*neo*” olarak adlandırılmıştır (Üçoğlu, 2012: 16).

Klasik politik ekonomisi, Marksizm, Weberyen çağdaşlaşma teorisi ve neo-liberalizm gibi akımlar tarihsel temel bir teoriyi ele alan bütünleştirici kalkınma teorileri oluşturmuşlardır (Larrain, 1994: 7). Bunlardan biri olan neo-liberalizmin de kalkınma politikaları mevcuttur ki söz konusu politikalar Washington Uzlaşması olarak adlandırılır (Ravenhill, 2008: 424). Washington Uzlaşması, ABD hükümeti ve ziyadesiyle baskın olan finansal kurumlar tarafından tasarlanan piyasa odaklı ilkeler dizisidir (Chomsky, 1999: 19). Söz konusu uzlaşmanın kalkınma politikaları ise üç aşamadan oluşmaktadır (Ravenhill, 2008: 424):

- **Birinci Aşama:** İstikrar yoluyla enflasyonu kontrol altına almak ve kamu harcamalarının meydana getirdiği açıklardan kurtulmak zemininde oluşturulmuştur.

- **İkinci Aşama:** Çeşitli yapısal düzenlemelerden oluşmaktadır. Bu yapısal düzenlemeler ise devlet kontrolleri ile engellenemeyecek piyasa işlemlerinin serbest bırakılması, kamu girişimlerinin özelleştirilmesi ile ticaret, yatırım ve finansın serbestleştirilmesidir.

• **Üçüncü Aşama:** Kamusal regülasyonlar yoluyla engellenemeyecek teknoloji ve yabancı sermaye sunan yabancı yatırımcıları teşvik edecek ihracat öncelikli büyüme politikalarından meydana gelmektedir.

1983-1999 dönemlerinde neo-liberalizm yeni bir dünya düzeninin kurulması, yapısal reform döngüleri, büyük çapta küreselleşme sürecine doğru artan bir entegrasyon, sosyalist blokun yıkılışı, Latin Amerika’da neo-liberal reformların ikinci bir dönüsü, neo-liberalizme karşı dünya çapında bir direnç, küresel yasa koyucu sınıfın etkin bir ideolojisi olarak neo-liberalizmin düşüşü, ABD etki ve gücünün erozyona uğraması ve ABD hegemonyasının azalması olarak (Petras and Veltmeyer, 2011: 13) yansımıştır. Söz konusu dönemde uygulanan neo-liberal politikaların bir sonucu olarak da istihdamsız büyüme ortaya çıkmış ve bu olumsuz durum gelişmiş kapitalist ülkelerde de yine neo-liberalizmin bir sonucu olarak ortaya çıkan 2008 küresel finansal krizin etkisi ile birlikte görülmeye başlanmıştır (Özçelik, 2013: 420).

3. Neo-liberalizm Yaklaşımında Devlet ve Birey

Neo-liberal teoride devletin varlığı bir bölgede güç kullanımı hususunda tekel konumunda olmasına ve o bölgedeki herkesin haklarını koruyor olmasına bağlıdır (Nozick, 2006: 158). Bu bölgede yaşayan her birey ise, kendisine uygulanan adalet yönteminin güvenilir ve hakkaniyetli olduğunu gösteren ve ortaya koyan bilginin kendisine ve kamuoyuna açıklanmasını talep etme hakkına sahiptir. Gerekli bilgi şeffaflık içerisinde bireyin kendisine ve kamuoyuna açıklanmadığı takdirde birey kendini savunabilmekte ve kendisine empoze edilen bilinmeyen bir sisteme karşı direnç gösterebilmektedir. Diğer yandan, bilginin şeffaflık ölçütleri içinde bireye ve kamuoyuna sunulduğu durumda ise, birey sistemin güvenilirlik ve hakkaniyet sınırları içinde kaldığını gördüğünde bu sisteme uymak zorunda kalmaktadır (Nozick, 2006: 146).

Demokrasinin hakim olduğu bir toplumda devletin görevi; *“bireylerin ve grupların başarılı biçimde hedeflerini takip edip amaçlarına ulaşacakları bir çerçeve oluşturmak ve kimi zaman piyasanın tedarik edemediği hizmetleri gerçekleştirmek üzere cebri gelir toplama yetkisini kullanmasıdır.”*

Ancak bu türdeki cebrilik sadece, *“tüm toplumun başkalarının eşit ve adil biçimde koruma altına alınmış bireysel alanlarına bir müdahale gerçekleşmediği sürece, elde ettiği bilgiyi ve kabiliyetlerini kendi amaçları için kullanabildiği bu şekildeki bir çerçeveyi sağlamak”* şartıyla meşruluk kazanabilmektedir (Hayek, 2012: 606-607).

Neo-liberalizm bireylerin özgürlüğüne inanan bir öğretilerdir. Bununla birlikte söz konusu öğretilerde birey kendi refahından kendisi sorumludur. Neo-liberalizm yoksullar için para harcayan devlet fikrine ayak direyen bir yapıdadır. Bir başka deyişle yoksullar kendileri ve ailelerini geçindirmek için yeterince para kazanma hususu açısından kendileri sorumludurlar. Bireyler neo-liberal felsefe altında kendi finansal refahlarından nasıl kendileri sorumluyorsa, seküler postmodernist alanda da kendi esenliklerinden kendileri sorumlu olmaktadır (McCoy and Peddle, 2012: 61).

Neo-liberalizm temelde, piyasanın devletten ve özel mülkiyetin ise kamusal mülkiyetten üstün tutulmasıdır. Özelleştirme ile kamu mülkiyetindeki varlıklar özel sektöre satıldığı gibi özel sektörün kamuya mal ve hizmet temin etmesi de gerçekleştirilebilmektedir. Neo-liberalizm açısından özelleştirmenin temel hedefi; *“daha öncesinde kara yönelik üretim dışında kalan alanların sermaye birikiminin hizmetine sunulmasıdır”* (Kozanoğlu, Gür ve Özden, 2008: 67).

Bir devlet teorisi olarak neo-liberalizm kamu görevlilerine spesifik roller biçmektedir. Bu biçilen rol çerçevesinde bir özelleştirme durumunda söz konusu görevliler ya sözleşme uygulayıcısı olmakta ya da KİT’lerin özel sektör birimlerine satışı hususunda yükümlendirilmektedirler. Neo-liberal bir devlet, idarecilerini ya regülasyonları kesmeye ya da onları işletmelere olumlu bakmaya zorlamaktadır. Bir başka deyişle söz konusu idareciler özel sermaye birikiminin teşvikinde neo-liberal devletçe uzmanlaşmış bir konuma gelmektedirler. Örneğin Amerika’da 1999 yılında kabul edilen ve bankaları daha liberal bir hale getiren Gramm-Leach-Bliley Yasası ve 1993 yılında kurulan NAFTA bu durumun yansımalarıdır. Avrupa Birliği’nin (özellikle sınır ötesi serbest sermaye akımlarına vurgu yapmada) ticaret ve ekonomide birçok neo-liberal teoriyi barındırdığını söylemek mümkündür. Nihayetinde neo-liberalizm en azından Amerika’da birlik karşıtı kuralları ve bireylerin devletten elde

ettikleri refah getirilerinin bireyler açısından garanti altına alınmasını zorlaştıran hususları kolaylaştırır bir hal almıştır (Schultz, 2010: 11).

Neo-liberalizm bir yandan bireysel özgürlükleri savunurken, öte yandan sermaye hareketlerinin önündeki engelleri aşmak adına müdahaleyi haklı bir araç olarak görmektedir (Türkbay ve Polat, 2011: 91-92).

Diğer yandan her ne kadar bireysel özgürlükler sözkonusu olsa da birey, neo-liberal devlette kendi başına bırakılmakta; bir nevi yalnızlığa itilmektedir. Kendi refahını kendisi düşünmesi gereken birey de bunu sağlayabilmek adına zaman zaman yasal olmayan faaliyetlere de mecburen girişmek zorunda kalabilmektedir. İşte neo-liberalizmin de odak noktasını yalnızlaşan birey ile sermaye özgürlüğünü sağlamak adına bireysel özgürlüğü kısıtlamak dahil her tür aracı meşru sayan neo-liberal devlet arasındaki bu çelişki oluşturmaktadır.

Neo-liberal devletin diğer spesifik çelişkileri şu şekilde ifade edilebilmektedir (Harvey, 2005: 79-80):

- Neo-liberal devletten bir yandan geri planda kalması ve sadece piyasa fonksiyonlarının aşamalarını oluşturması beklenirken, diğer taraftan iyi bir ticari atmosfer oluşturmada aktif olması ve küresel politikada rekabetçi bir ünite gibi davranması beklenmektedir.
- Neo-liberal devletin piyasa uygulamasındaki otoriter rejim bireysel özgürlük idealleri ile uyumsuzdur.
- Finansal sistemin entegrasyonunu muhafaza etmek önem arz ederken, söz konusu sistem içerisindeki işlemcilerin sorumsuz ve kibirli bireysellikliği spekülasyon, volatilite, finansal skandallar ve kronik istikrarsızlık meydana getirmektedir.
- Rekabetin faydaları ön planda yer alırken, asıl gerçekleşen durum bir takım çok uluslu şirketler içerisinde oligopolistik, monopolistik ve ulusötesi gücün konsolidasyonunun artışı şeklinde ortaya çıkmaktadır.
- Piyasa özgürlüklerine yönelik eğilim ve herşeyin metalaşması kolaylıkla yaygın bir derecede

çığrından çıkmakta ve sosyal uyumsuzluk ortaya çıkmaktadır.

Kamu politikası alanlarında piyasanın oynadığı yeni roller ele alındığında; politik hususların ekonomik hususlar üzerinde etkili olduğu gibi aynı zamanda ekonomik hususların da politik hususları etkilediği ve iki alanın da içiçe geçmiş olduğu görülmektedir. Bir piyasa ekonomisinde devlet müdahalesini haklı çıkartabilecek durum piyasanın başarısız olduğu alanların sayısını belirleyebilmektir. Bu noktadaki varsayım, devlet müdahalesinin başarısız olan bu alanları iyileştirebileceğidir. Diğer yandan, devletin başarısızlığı durumu meydana geldiğinde ortaya çıkan zorluk; önemli kamusal alanlarda verimlilik ve hakkaniyet sonuçlarını geliştirmek açısından kaynakların tahsisinde her iki sistemin de güçlü yanlarını biraraya getirmede yaşanmaktadır. Sonuçta ne kadar devlet müdahalesi gerçekleşeceği aslında politik bir karara dayanmaktadır. Farklı siyasi, ekonomik ve sosyal geçmişe sahip ülkelerin farklı hedefleri benimsedikleri ve dolayısıyla farklı yaklaşımları hayata geçirdikleri görülmektedir. Özellikle AB'nin batı demokrasilerinde gözlemlenen kapitalizmin "*laissez-faire*" formunda bir canlanma yaşanmasıdır. Birçok ülke kaynak tahsisinde yaşanan verimsizlikleri azaltmak için büyük bir çaba harcamaktadır. Batı demokrasilerinde yaşanan bu değişim kısmen ekonomik büyümenin yavaşlaması, bütçe açıklarının yükselmesi ve seçmenlerin vergilerde yaşanan artışları kabul etmede giderek daha isteksiz hale gelmeleri ile açıklanabilmektedir. Bu noktada birçok hükümet düşük gelirli ve toplumun daha az avantajlı üyelerini koruyabilmek açısından birbirinden bağımsız ve ayrı yasal mevzuat vasıtasıyla bu sorunların üstesinden gelmeye çalışmaktadır (Duff, 1997: 247-248).

4. Türkiye'de Neo-liberalizmin Ekonomik ve Mali Yansımaları

1980 yılı Türkiye açısından kritik bir dönüm noktası teşkil etmiştir. Yanlış biçimde uygulanan ithal ikameci sanayileşme anlayışının ortaya çıkardığı ödemeler bilançosu krizi Türkiye'yi finansal açıdan kırılan bir hale getirmiştir. Bu durum bir dizi politika reformları uygulayan IMF'ye bağımlılığı artırmıştır. İlk olarak ithal ikameci sanayileşme stratejisi yerine getirilen yeni bir ekonomik rejim uygulanmaya başlamıştır. 24 Ocak kararları olarak bilinen bu reformlar dizisi liberalleşmiş açık bir

piyasa ekonomisini öngörmüştür. Döviz kuru rejimini sonlandıran yerel sanayinin korunması politikası liberalleştirilmiştir. Ancak ülkenin istikrarsız politik atmosferi söz konusu kararların uygulanmasını oldukça zorlaştırmıştır. Bunun sonucunda ise, yaklaşık sekiz ay sonra sistemsel sorunları çözmek için tertiplenen bir askeri darbe meydana gelmiştir. Geçiş hükümeti ise 24 Ocak kararlarını acilen yürürlüğe sokmuştur. Devam eden süreçte Anavatan Partisi (ANAP)'ni kuran Turgut Özal ülkede ticaret yanlısı, emek karşıtı politik atmosferi teşvik eden bir dizi reformlar yürürlüğe koymuştur (Bayırbağ, 2013: 1135).

Söz konusu reformlar sonucunda gelir kayıplarına uğrayan işçiler ve çiftçiler bu duruma tepki göstermiş ve kitlesel ücret artışları olması hususunda zorlamada bulunmuşlardır. Böylelikle de tarım yanlısı fiyat düzeyi 1980'li yılların sonunda değişmiştir. Bunun ardından enflasyon yükselişe geçmiş ve liberalleşme mucizesinin dağılımsal çatısı yıkılmıştır. Otoriteler bu duruma ekonomiyi birçoğu sıcak olarak nitelendirilebilecek dış sermaye akımlarına açarak karşılık vermişlerdir. Söz konusu sermaye akımlarının bedeli de 1992-1993 yılında ithalat öncelikli talep ve yerel spekülasyon patlamaları olarak ödenmiştir. Yabancı para 1993 yılının sonlarına doğru, iç ve dış finansal piyasaları müştereken liberalleştirme çılgınlığına vurguda bulunurcasına dışarı çıkmıştır. Faiz oranları her ay reel olarak bir anda % 15-20 civarında artış göstermiştir. Söz konusu durum da finansal kurumların ve bankaların iflasıyla neticelenmiştir (Pieper and Taylor, 1998: 52).

3 Kasım 2002 seçimleriyle iktidara gelen Adalet ve Kalkınma Partisi (AK Parti) sahip olduğu mu-

hafazakar düşüncüyü neoliberal politikalarla eklemek suretiyle bir politika izlemiştir (Çelik, 2011: 7). Bu politikaların neticesinde Türkiye'de meydana gelen ekonomik gelişmeleri 1980 dönemindeki neo-liberalizm hareketleriyle kıyaslamak gerekirse şunların ifade edilmesi mümkündür (Yıldırım, 2011: 153):

- Nicel okullaşma oranında artış
- Kişi başına gelirin 1560 dolardan 10.106 dolara yükselmesi
- 1980 yılında tarımın toplam istihdam içerisindeki payının % 53,6'dan % 22,9'a gerilemesi

Dolayısıyla Turgut Özal'ın ifadesiyle "orta direk" olarak adlandırılan bir sınıfın ortaya çıkması neo-liberal politikaların sonucunda gerçekleşmiş bir olgudur. Buna örnek olarak, gerçekleştirilen söz konusu neo-liberal politikalar sayesinde Türkiye'de daha önce geri planda kalmış muhafazakar liberal bir çevrenin etkin hale gelmesi sağlanmış ve bugün TÜSİAD yanında MÜSİAD'ın da etkin bir burjuva sınıfı olarak belirginleşmesi örnek olarak gösterilebilmektedir. Ancak şu da unutulmamalıdır ki; söz konusu neo-liberal politikalar neticesinde bütün dünyada olumsuz bir ekonomik atmosfer meydana getiren 2008 küresel finans krizi Türkiye'yi de etkisi altına almıştır. Dolayısıyla neo-liberal politikaların bu manada bütünüyle iyi olduğunu ifade etmek de yanlış bir kaniya varmak anlamına gelebilmektedir.

Neo-liberal politikaların bütçe dengesinde meydana getirdiği etkilere bakılarak da neoliberalizmin mali yansımalarının görülmesi mümkündür.

Tablo 1. 2000-2005 Yılları Merkezi Yönetim Bütçe Dengesi

	Bütçe Gelirleri (Milyon TL)	Bütçe Giderleri (Milyon TL)	Bütçe Dengesi (Milyon TL)
2000	38.229	51.344	-13.115
2001	58.416	86.972	-28.556
2002	79.420	119.604	-40.184
2003	101.040	141.248	-40.208
2004	122.964	152.093	-29.128
2005	152.784	159.687	-6.903

Kaynak: https://portal.muhasabat.gov.tr/mgmportal/faces/khbDetay_yeni?birimDizini=Merkezi+Yönetim+Bütçesi&_afLoop=13470079646378012&_afWindowMode=0&_adf.ctrl-state=51g99x430_4 (Erişim Tarihi: 01.05.2014).

21. yy'ı krizlerle karşılayan Türkiye'de uygulanan politikalara bir tepki olarak 3 Kasım 2002 seçimlerinde tercihini Adalet ve Kalkınma Partisi'nden yana kullanan seçmen böylelikle neoliberal politikalarla muhafazakarlığı birleştiren mali politikaların da uygulanma sürecini başlatmıştır. Bunlardan belki de en önemlisi mali disiplinin uygulanması hususudur.

2000 ve 2001 yıllarında iki kriz yaşayan Türkiye bu krizlerin sonuçlarından birisi olan mali disiplinsizlik sorunuyla karşı karşıya kalmıştır. Bunun

neticesinde 2001 yılında yaklaşık 28 milyon TL ve 2002 ile 2003 yıllarında yaklaşık 40 milyon TL'lik bir bütçe açığıyla karşı karşıya kalınmıştır. Neoliberal politikaları takip eden Adalet ve Kalkınma Partisi bu politikaların temelini oluşturan Kemal Derviş'in ekonomiyi soğutma politikalarını da kullanarak bütçe dengesini öncelikle 2004 yılında 29 milyon TL, 2005 yılında da yaklaşık 6 milyon TL'ye indirmiştir. Bu bağlamda neo-liberal politikaların hükümetin ilk yıllarında mali açıdan başarılı olduğunu söylemek mümkündür.

Tablo 2. 2006-2012 Yılları Merkezi Yönetim Bütçe Dengesi

	Bütçe Gelirleri (Bin TL)	Bütçe Giderleri (Bin TL)	Bütçe Dengesi (Bin TL)
2006	173.483.430	178.126.033	-4.642.603
2007	190.359.773	204.067.683	-13.707.910
2008	209.598.472	227.030.562	-17.432.090
2009	215.458.341	268.219.185	-52.760.844
2010	254.277.435	294.358.724	-40.081.289
2011	296.823.602	314.606.792	-17.783.190
2012	332.474.895	361.886.686	-29.411.791

Kaynak: https://portal.muhasabat.gov.tr/mgmportal/faces/khbDetay_yeni?birimDizini=Merkezi+Yönetim+Bütçesi&_afzLoop=13470079646378012&tur=Bütçe+İstatistikleri&donusSayfa=index&_afzWindowMode=0&_adf.ctrl-state=51g99x430_4 (Erişim Tarihi: 01.05.2014).

2006 yılında da bütçe disiplininin devamlılığı sağlanmıştır. Ancak dünyada uygulanan neo-liberal politikalar sonucunda oluşan 2008 küresel finans krizine doğru yavaş yavaş artış göstermiş ve asıl etkileri ise 2009 yılında yaklaşık 52 milyon TL'lik bir bütçe açığı ortaya çıkarmıştır. Ancak daha sonra söz konusu açık azalma eğilimi göstermiş ve 2011 yılında yaklaşık 17 milyon TL'lik bir düzeye gerilemiştir. 2012 yılında ise bu açık tekrar bir artış göstermesine rağmen kriz dönemindeki düzeyinde olduğu kadar yüksek bir seviyeye ulaşmamıştır.

Bu verilerden hareketle öncelikle bir neo-liberal politika aracı olan mali disiplinin kullanıldığı görülmektedir. Dolayısıyla Adalet ve Kalkınma Partisi'nin pür bir neo-liberal politika izlediği iddia edilebilir. Ancak bütçede meydana gelen değişimler sonucunda ortaya çıkan bütçe açıkları sadece bu politikanın bir ürünü değildir. Bütçede yapılan harcamaların aynı zamanda sosyal harcamalar için de yapıldığı dikkate alındığında neo-liberal bir devlet politikasından ziyade bir refah devleti poli-

tikasının uygulandığı anlaşılmaktadır. Bunlar her ne kadar bir çelişki olarak görülse de aslında durum bir çelişkidir daha fazlasıdır. Keyman (2010) bu dönemlerde Adalet ve Kalkınma Partisi'nin uyguladığı politikaları “insancıl (philanthropic) neo-liberalizm” olarak değerlendirmiş ve bu konuda şunları ifade etmiştir (Keyman, 2010: 316):

“Adalet ve Kalkınma Partisi toplumda meydana gelen temel ihtiyaçlara erişim eksikliğini ve yoksulluk problemini ciddiye aldığı için serbest piyasa tutuculuğunun katı örneklerinden farklıdır. Parti bu sorunlarla insancılık vasıtasıyla uğraşmakta ve kendi kendini alaka gösteren politik bir aktör olarak sunmakta ve böyle yaparak da toplumda adalet dağıtımında bir yöntem olarak hizmet odaklı politika şeklinde ifade edilen politikanın da öncülüğünü yapmaktadır. Parti yoksullar ve toplumun dezavantajlı grupları için bedava kömür, bedava yiyecek ve bedava ilköğretim okulu kitapları temin etmekte ve toplumla alakadar olma ve yardım duygusunun gelişiminde söz konusu hizmetleri bahsi geçen gruplara sunarken bu yar-

dımları da olağan bir şekilde yapmaktadır. Böylelikle refah dağılımı ve refah hizmetlerine dayalı olan insancılık, Adalet ve Kalkınma Partisi'nin toplumla olan bağınu büyük oranda geliştirmek ve genişletmek için AK Parti'nin girişim sürecinde önemli bir rol oynamaktadır.”

Dolayısıyla Türkiye, Adalet ve Kalkınma Partisi yönetiminde devlet olarak neo-liberal açıdan bir yandan bireyleri bir yalnızlığa iterken öte yandan da refah devletinin bir unsuru olan sosyal yardım politikalarının emarelerini göstermektedir. Böylelikle AK Parti, bir refah devleti kadar sosyal politikalar takip edemese bile pür neo-liberal bir devlet gibi sosyal politikalarından da tamamıyla uzak durmamaktadır.

5. Neo-liberalizm Ekseninde Özel Kanunlarda Tahsili AATUHK'ya Göre Düzenlenen Bazı Alacaklar

28/07/1953 tarihli ve 8469 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun'a göre özel kanunlarda tahsili öngörülen alacaklardan bazıları oda aidatları, SGK primleri, trafik cezaları ve ecrimisillerdir (Gerçek, 2011: 5). AATUHK'nın 2. maddesinde “*Muhtelif kanunlarda Tahsili Emval Kanunu'na göre tahsil edileceği bildirilen her çeşit alacaklar hakkında da bu kanun hükümleri tatbik olunur*” hükmü yer almaktadır (Çağlar, 2014: 1). Ancak hükmün bu şekilde olması söz konusu alacaklara kamu alacağı niteliği kazandırmayıp, alacaklı kuruluşa takip ve tahsil yöntemlerini cebren kullanma izni vermektedir (Gerçek, 2011: 8). Söz konusu alacaklar olan oda aidatları neo-liberal politikaların oluşturacağı negatif dışsallıklara karşı bir tepki, SGK primleri ve trafik cezaları insancıl neo-liberalizmin bir yansıması ve ecrimisil de neo-liberal devlet politikalarının bir sonucudur.

5.1. Oda Aidatları

01/06/2004 tarihli ve 25479 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 5174 sayılı “*Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği ile Odalar ve Borsalar Kanunu*”nun 1-2. maddelerinde;

“*Bu Kanunun amacı; ticaret ve sanayi odaları, ticaret odaları, sanayi odaları, deniz ticaret odaları, ticaret borsaları ile Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği'nin kuruluş ve işleyişine ilişkin esasları düzenlemektir. Bu Kanun; ticaret ve sanayi odaları, ticaret odaları, sanayi odaları, deniz ticaret odaları, ticaret borsaları ile Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği'nin kuruluşlarına, organlarının nitelikleri ve seçim usulleri ile organlık vasfını yitirme hal ve usullerine, görev ve yetkileri ile çalışma usullerine, üyeleri ile olan karşılıklı hak ve yükümlülüklerine, gelir ve harcamaları ile bütçelerine ilişkin esasları kapsar*” denilmektedir. Bu çerçeveden bakıldığında neoliberal etkilerin olumsuz sonuçlarından korunabilmek için çeşitli grupların odalar şeklinde gruplaştıkları çıkarımında bulunulabilir. Ancak bu korunma için asgari düzeyde de olsa bir maliyet ortaya çıkmaktadır. İşte bu maliyet aynı Kanun'un 24. maddesinde ifade edilmekte olup, mevcut gecikmeler halinde de aynı Kanun'un 77. maddesine göre 6183 sayılı AATUHK çerçevesinde belirlenen oranlar dahilinde gecikme zammı tahakkuk ettirilmektedir. Bir başka deyişle neoliberalizme karşı odalar vasıtasıyla korunmak küçük de olsa bir maliyet gerektirmektedir ve bu maliyetin ödenmesi geciktirildiği takdirde de AATUHK devreye girmektedir. Söz gelimi küresel rekabetin bir sonucu olarak devasa kuruluşların piyasaya girmeleri halinde sanayi odaları bu rekabetin yıkıcı etkilerinden korunmak için çeşitli tedbirler alabilmektedir. Bu tedbirler alınırken de belli bir bedel ödenmekte ve bu bedelin gecikme cezaları da AATUHK vasıtasıyla izlenmektedir. Kısaca neoliberalizmin ortaya çıkardığı negatif dışsallıklara karşı odalar bir kalkan olarak görev almakta ve bu görevi sürdürebilmesi için de geri planda 6183 sayılı Kanun, odaların bu görevini yerine getirebilmesi için bir garanti konumunda bulunmaktadır.

5.2. SGK Primleri

16/06/2006 tarihli ve 26200 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun 1. maddesinde söz konusu kanunun amacı şu şekilde ifade edilmiştir: “*Bu kanunun amacı, sosyal*

Sanayi Odaları”, “Ticaret Odaları”, “Sanayi Odaları”, “Deniz Ticaret Odaları”, “Ticaret Borsaları” ve “Türkiye Ticaret, Sanayi, Deniz Ticaret Odaları ve Ticaret Borsaları Birliği Kanunu”nun yerine 2004 yılında yürürlüğe girmiştir (www.mevzuat.basbakanlik.gov.tr, 2014).

2 5174 sayılı kanun, 15/03/1950 tarihli ve 7457 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 5590 sayılı “Ticaret ve

sigortalar ile genel sağlık sigortası bakımından kişileri güvence altına almak; bu sigortalardan yararlanacak kişileri ve sağlanacak hakları, bu haklardan yararlanma şartları ile finansman ve karşılama yöntemlerini belirlemek; sosyal sigortaların ve genel sağlık sigortasının işleyişi ile ilgili usul ve esasları düzenlemektir.” Buradan hareketle neo-liberalizmin sağlık açısından meydana getirdiği olumsuz atmosferin bu kanunla ortadan kaldırılmaya çalışıldığı aşikardır.

Neo-liberal sistemde işletmelere birey özgürlüğü pahasına öncelik tanınmasının şüphesiz emek piyasasında bazı etkileri olacaktır. Bu etkilerin en olumlu tarafı bireyler için istihdam oluşturularak kendi kendilerine geçimlerini sağlayabilmelerine olanak tanımlarıdır. İnsanlar bu şekilde bir yandan geçimlerini sağlarken diğer yandan da bu sa- yede teorik olarak sağlık güvencesi elde etmektedirler. Bundan ayrı olarak, bu güvenceyle birlikte, sağlık sistemlerinin finansmanı da gerçekleştirilmektedir.

Birey özgürlüğüne rağmen işletmelere öncelik tanınmasının en olumsuz yanı ise, insanların kendi geçimlerini sağlayabilmelerinin sekteye uğrama ihtimalinin bulunmasıdır. Bu durumun sonuçlarından birisi de bireylerin sağlık güvencesinden mahrum olabilmeleridir. Günümüzde bu olumsuz etkiye bir kalkan olarak Genel Sağlık Sigortası (GSS) uygulamasının ortaya konulması insancıl neo-liberalizmin bir etkisi olarak ifade edilebilmektedir. Bir diğer deyişle bir taraftan bireyler tek başına bırakılırken, diğer taraftan sosyal güvenlik müessesesi vasıtasıyla bu tek başınlık ortadan kaldırılmaya çalışılmaktadır. Bu tek başınlık ortadan kaldırılmaya çalışılırken de finansmanın 6183 sayılı AATUHK vasıtasıyla takibatı yapılmaktadır. Dolayısıyla Türkiye’de mevcut olan neo-liberalizmin insancıl yönünün söz konusu kanun sayesinde oluşturulduğunun ifade edilmesi mümkündür.

5.3. Trafik Cezaları

18/10/1983 tarihli ve 18195 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu’nun 1. maddesinde “*Bu kanunun amacı, karayollarında, can ve mal güvenliği yönünden trafik düzenini sağlamak ve trafik güvenliğini ilgilendiren tüm konularda alınacak önlemleri belirlemektir*” hükmü yer almaktadır.

Toplumdaki kolektif yapının çözülmesi neticesinde bireyselleşmenin yaygınlaşması trafikteki araç sayısının artmasına sebebiyet vermiş ve buna bağlı olarak da trafik kuralları ihlalleri de artış göstermiştir. Bu ihlallerin neo-liberalizmin yaygınlaşmasının bir sonucu olduğu gerçeğinden hareketle, söz konusu ihlallere ilişkin cezaların da neo-liberalizmin olumsuz etkilerini gidermede bir araç olarak kullanıldığı belirtilebilmektedir. İnsanları bireysel olarak trafik cezaları ihlalinden caydırmak amacıyla tahsil edilen trafik cezalarının da 6183 sayılı Kanun vasıtasıyla takibi yapılmaktadır. Bir başka deyişle AATUHK bu noktada da insanları neo-liberal etkilerden korumak hususunda bir savunma görevi üstlenmektedir. Dolayısıyla trafik cezaları da SGK primleri gibi insancıl neo-liberalizmin bir yansımasıdır.

5.4. Ecrimisil Gelirleri

Ecrimisil ilk kez Medeni Kanun’un 43. maddesiyle yürürlükten kaldırılan Mecelle’de yer almış daha sonra ise, mülga 2490 sayılı Artırma, Eksiltme ve İhale Kanunu’nun 67. maddesi ile mülga 4753 sayılı Çiftçiye Topraklandırma Kanunu’nun 57. maddesinde “*tazminat*” olarak yer almış, diğer yandan kanun koyucu tarafından ecrimisilin niteliği belirtilmemiştir (Esener, 2005: 113). 10/09/1983 tarihli ve 18161 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu’nun “*Ecrimisil ve tahliye*” başlığını taşıyan 75. maddesi son olarak 26/07/2013 tarihli ve 28719 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren Anayasa Mahkemesi’nin 18/6/2013 tarihli ve E.: 2013/71, K.: 2013/77 sayılı Kararı ile değiştirilerek (www.mevzuat.gov.tr, 2014);

“Devletin özel mülkiyetinde veya hüküm ve tasarrufu altında bulunan taşınmaz malları ve Vakıflar Genel Müdürlüğü ile idare ve temsil ettiği mazbut vakıflara ait taşınmaz malların, gerçek ve tüzel kişilerce işgali üzerine, fuzuli şağilden, bu Kanun’un 9. maddesindeki yerlerden sorulmak suretiyle, idareden taşınmaz ve değerlendirme konusunda işin ehli veya uzmanı üç kişiden oluşan komisyonca tespit tarihinden geriye doğru beş yılı geçmemek üzere tespit ve takdir edilecek ecrimisil istenir. Ecrimisil talep edilebilmesi için, Hazine’nin işgalden dolayı bir zarara uğramış olması gerekmez ve fuzuli şağilin kusuru aranmaz. Ecrimisile itiraz edilmemesi halinde % 20, peşin ödenmesi halinde ise ayrıca % 15 indirim uygulanır. Ecrimisil fuzuli şağil tara-

ından rızaen ödenmez ise, 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun hükümlerine göre tahsil olunur. Kira sözleşmesinin bitim tarihinden itibaren, işgalin devam etmesi halinde, sözleşmede hüküm varsa ona göre hareket edilir. Aksi halde ecrimisil alınır. İşgal edilen taşınmaz mal, idarenin talebi üzerine, bulunduğu yer mülkiye amirince en geç 15 gün içinde tahliye ettirilerek, idareye teslim edilir. Köy sınırları içerisinde yer alan Hazine'nin özel mülkiyetinde veya Devletin hüküm ve tasarrufu altında bulunan taşınmazların işgalcilerinden tahsil edilen ecrimisil gelirlerinin % 5'i, 442 sayılı Köy Kanunu'nda belirlenen görevlerde kullanılmak kaydıyla, tahsilatı izleyen ay içinde bu gelirlerin elde edildiği köy tüzel kişiliği hesabına aktarılmak üzere emanet nitelikli hesaplara kaydedilir. Maliye Bakanlığı bu oranı iki katına kadar artırmaya yetkilidir”

şeklinde ifade edilmiş ve aynı Kanun'un “Terkin edilecek ecrimisiller” başlıklı Geçici 3. maddesinde ise “Bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten önce tespit ve takdir edilen, tebliğ edilen veya tahakkuk ettirilen ecrimisil alacaklarının tespit tarihinden geriye doğru beş yılı aşan kısmı hangi aşamada olursa olsun düzeltilir veya terkin edilir, tahsil edilmiş olanlar iade edilmez” denilerek ecrimisil ile ilgili hususlar belirtilmiştir. Aynı zamanda ecrimisil ile ilgili düzenleme 19/06/2007 tarihli ve 26557 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren Maliye Bakanlığı’nın “Hazine Taşınmazlarının İdaresi Hakkında Yönetmelik” ile gerçekleştirilmiş ve yönetmeliğin amacı “Hazine’nin özel mülkiyetindeki taşınmazların satışı, trampası, arsa veya kat karşılığı inşaat yaptırılması, kiraya verilmesi, ön izin verilmesi ve üzerlerinde irtifak hakkı kurulması, Devletin hüküm ve tasarrufu altındaki yerlerin kiraya verilmesi, ön izin ve kullanma izni verilmesi ile ecrimisil ve tahliye işlemlerine ilişkin usul ve esasları düzenlemektir” şeklinde ifade edilmiştir. Aynı yönetmeliğin 85. maddesinde ise son olarak 10/04/2011 tarihli ve 27901 sayılı Resmi Gazete’de yapılan değişikliklerle;

- “Hazine taşınmazlarının kişilerce işgale uğradığının tespit edilmesi halinde, tespit tarihinden itibaren onbeş gün içinde “Taşınmaz Tespit Tutanağı”na dayanılarak, tespit tarihinden geriye doğru beş yılı geçmemek üzere bedel tespit komisyonunca ecrimisil tespit ve takdir edilir.

- Ecrimisilin tespit ve takdirinde; İdarenin za-

rara uğrayıp uğramadığına ve işgalcinin kusurlu olup olmadığına bakılmaksızın, taşınmazın işgalci tarafından kullanım şekli, fiili ve hukuki durumu ile işgalden dolayı varsa elde ettiği gelir, aynı yer ve mahalde bulunan emsal nitelikteki taşınmazlar için oluşmuş kira bedelleri veya ecrimisiller, varsa bunlara ilişkin kesinleşmiş yargı kararları, ilgisine göre belediye, ticaret odası, sanayi odası, ziraat odası, borsa gibi kuruluşlardan veya bilirkişilerden soruşturulmak suretiyle edinilecek bilgiler ile taşınmazın değerini etkileyecek tüm unsurlar göz önünde bulundurulur. İşgalin şekli, Hazine taşınmazının konumu ve taşınmazdan elde edilen gelir gibi unsurlar itibarıyla asgari ecrimisil tutarlarını belirlemeye Bakanlık yetkilidir.

- Kiraya verilen, irtifak hakkı kurulan veya kullanma izni verilen taşınmazlarda sözleşmenin bitiminden sonra kullanımın devam etmesi halinde, varsa sözleşme veya resmi senetteki hükme göre işlem yapılır. Aksi takdirde işgalciler hakkında ecrimisil tespit, takdir ve tahsilatı yapılır.

- Hazine’nin paydaşı olduğu taşınmazların işgali halinde, Hazine payına tekabül eden miktar esas alınarak ecrimisil takip ve tahsilatı yapılır.

- Bakanlık, uygulamada birliği sağlamak amacıyla, ecrimisilin tespit ve takdirine ilişkin usul ve esasları belirlemeye yetkilidir.”

şeklinde belirtilerek ecrimisilin tespit ve takdiri ile ilgili teknik detaylar verilmiştir. Buna göre; Hazine’ye ait bir taşınmaz gerçek veya tüzel kişilerce idarenin izni olmaksızın kullanıldığında söz konusu taşınmazın işgalden önce idareye getireceği muhtemel gelir esas alınarak taşınmazı işgal eden işgalciden talep edilen tazminat ecrimisil olarak adlandırılmaktadır (www.milliemlak.gov.tr, 2014). Söz konusu tazminatlar ise ecrimisil gelirlerini oluşturmaktadır. Bu noktada ise Türkiye’de hükümetin neo-liberal politikaları benimsemesi sonucunda ortaya çıkan bir anlayış olan bireyselleşme ile bireyler yoğun bir şekilde mevcut hukuk sisteminin dışına ister istemez çıkabilmekte ve işgalci konumuna düşebilmektedirler.

“Kusurlu olup olmadığına bakılmaksızın, Hazine taşınmazının zilyetliğini, yetkili idarenin izni olmaksızın eline geçiren, elinde tutan veya her ne şekilde olursa olsun bu malı kullanan veya tasarrufunda bulunduran gerçek veya tüzel kişiler” işgal-

ci olarak belirtilmekte ve “*ecrimisilin kira bedeli olmadığı, taşınmazın izinsiz kullanımının karşılığı olan bir tazminat*” olarak hükümlendiği anlaşılmaktadır (www.milliemlak.gov.tr, 2014). Dolayısıyla ecrimisil gelirlerinin de bu neo-liberal politikaların bir yansıması olarak ifade edilebilmesi mümkün olmaktadır.

6. Ecrimisil Gelirlerinde Neo-liberalizm Yaklaşımının Etkileri

2006 yılında ecrimisil gelirlerine ilişkin rakamlar Tablo 3’de şu şekilde verilmiştir:

Tablo 3. 2006-2012 Yılları Arasında Aylar İtibarıyla Tahsil Edilen Ecrimisil Gelirleri

Yıllar	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A
2006	4.934	7.493	7.752	6.301	8.711	8.007	6.796	8.129	7.453	9.133	10.116	8.722
2007	7.263	6.330	7.691	11.670	9.491	9.799	8.590	8.788	10.150	16.847	17.478	10.831
2008	9.546	11.482	9.724	13.047	9.402	10.500	11.499	11.598	15.576	15.046	15.001	16.322
2009	12.725	12.670	17.244	12.211	14.984	15.239	17.079	19.087	19.068	26.977	18.936	26.277
2010	14.975	15.872	24.392	22.748	16.484	19.867	21.450	25.764	16.449	28.643	18.965	22.377
2011	28.138	13.861	18.024	24.343	27.021	29.389	22.272	24.071	24.817	53.488	28.196	24.635
2012	25.941	21.574	37.946	22.413	26.886	23.531	21.053	18.365	22.006	29.501	34.396	23.319

Kaynak: https://portal.muhasabat.gov.tr/mgportal/faces/khbDetay_yeni?birimDizini=Genel+Bütçe+İstatistikleri&_afLoop=18544844491026704&_adf.ctrl-state=18s716fi7_58 (Erişim Tarihi: 29.06.2014).

2006-2012 yılları arasındaki süre ele alındığında; bir kırılma noktası olarak kabul edilebilecek 2008 küresel finansal krize kadar geçen süreçte tahsil edilen ecrimisil gelirlerinin 2006 yılı için toplam 93.547 TL, 2007 yılı için 124.928 TL ve küresel finansal krizin ortaya çıktığı 2008 yılında ise toplam olarak 148.743 TL olarak gerçekleştiği görülmektedir. Küresel finansal krizin etkilerini göstermeye başladığı 2009 yılının Aralık ayı itibarıyla da toplam olarak tahsil edilen ecrimisil gelirleri 212.497 TL’dir. Bir başka deyişle 2006 yılından 2009 yılına kadar ki süreçte tahsil edilen ecrimisil gelirleri 2006 yılı baz alındığında % 127 oranında bir artış göstermiştir. Bu durum neo-liberal politikaların dünyada ağırlığını hissettirmesiyle birlikte Türkiye’de de bireyselleşmenin yaygınlaşması neticesinde ortaya çıkan bir olgu olmuştur. Bu türdeki bireyselleşmenin maliyeti ise tahsil edilen ecrimisil gelirleri dikkate alındığında ağırlığını küresel kriz ve bir sonraki yılda hissettirmiştir. Bireyselleşerek korunmasız hale gelen gerçek ve tüzel kişiler istemli ya da istemsiz olarak kamu taşınmazlarını işgal etmiş ve bunun neticesi olarak ecrimisil gelirlerini ödemek durumunda kalmışlardır. AATUHK ise söz konusu tahsil işleminin kanuni boyutunu oluşturmuş ve tahsilatın yapılmasının hukuki ön ayığını meydana getirmiştir.

2009 yılı sonrasında ise tahsil edilen ecrimisil gelirleri; 2010 yılı için 247.986 TL, 2011 yılı için

318.255 TL ve 2012 yılı için 306.031 TL olarak gerçekleşmiştir. 2010 yılı baz alındığında tahsil edilen ecrimisil gelirleri % 60 oranında artmıştır. Küresel finansal kriz öncesi meydana gelen mevcut artışın yaklaşık olarak % 127 olduğu dikkate alındığında, kriz sonrası süreçte % 60 olarak gerçekleşen artış neo-liberal politikaların bireyler üzerinde meydana getirdiği olumsuz etkilerin neo-liberalizme insancılık unsurunun da katılarak hafifletilmesini yansıtmaktadır. Bir başka ifadeyle, neo-liberalizmin olumsuz unsurları insancıl (philanthropic) değerler vasıtasıyla azaltılmaya çalışılmıştır. Bununla birlikte dikkat çekici olan husus ise ecrimisil gelirlerinde 2006’dan bu yana meydana gelen artışlardır. Dolayısıyla ecrimisil bedeli ödeyen gerçek/tüzel kişiler neo-liberalizmin ortaya çıkardığı aşırı bireyselleşmenin bir yansıması olarak görülebilmektedirler. Çünkü ortaya çıkan tek başlılık bireyleri hukuk dışına çıkmaya itmiş ve hukuk dışılık neticesinde AATUHK uyarınca da ecrimisil bedeli ödemek durumunda kalmışlardır.

7. Sonuç

Bir toplum içerisinde bireylerin sağlık, ekonomi, hukuk vb. hususlarda yalnız olarak bırakılmaları toplumun dengesini sarsacak unsurları ortaya çıkarabilmektedir. Örneğin sağlık açısından tek başına bırakılan bir birey bu sorunu çözmek için hukuki olmayan yollara da başvurabilmektedir. Ben-

zer şekilde ekonomi ve hukuk açısından yalnız kalan bireylerin de bu şekilde bir savunma mekanizmaları oluşturmaları mümkündür. Bu noktada ecrimisil bedeli de bu savunma mekanizmalarının bir sonucu olarak ortaya çıkmaktadır. Küresel finansal krizin ortaya çıkmasına kadar düşük düzeylerde seyreden ecrimisil gelirlerinin küresel finans krizi neticesinde artması da bunun bir göstergesidir. Gerçek ve tüzel kişileri idarenin yetkisi dışında böyle bir kullanıma iten durum ise dünyada ve ekonomik anlamda dünyaya eklenmek isteyen Türkiye’de neo-liberal politikaların uygulanması sonucunu doğurmuştur. Bu politikalar ise bazı bireylerin Hazine taşınmazlarını devletin izni olmaksızın işgal etmeleri durumuna yol açmıştır. Çünkü ekonomik bakımdan sadece büyük işletmelere ekonomik entegrasyon şansı veren neo-liberal politikalar, bunun dışındaki bireyleri içinde barındırdığı çelişkiler nedeniyle dışlamakta ve bu dışlama neticesinde olumsuz bir sonuç olarak söz konusu bireyler ecrimisil bedeli ödemek zorunda kalmaktadırlar. Bu durumu ortadan kaldırmak adına zaman zaman sistem dışındaki bireylere insançılık kapsamı altında yardım edilse de Türkiye’de hala neo-liberal politikaların olumsuz sonuçları ecrimisil gelirleri altında devam etmektedir. Bu durum da mevcut tahsil edilen ecrimisil bedellerinin geçmişe oranla hatırı sayılır bir düzeyde artış göstermesinden anlaşılabilir.

Ecrimisil gelirlerinin 2006 yılından bu yana istatistik olarak tutulabilmesi de 6183 sayılı Kanun’un iyi uygulanabilmesinden kaynaklanmaktadır. Bir başka ifadeyle AATUHK, ecrimisil bedellerinin tahsil edilmesinde etkin bir rol oynamakta ve bu açıdan bakıldığında da maliye idaresinin etkin bir şekilde işlediği görülebilmektedir. Bununla birlikte, neo-liberal politikaların olumsuz etkilerinin maliyetlerini AATUHK’nın etkin bir şekilde tahsil etmesi Türkiye’de uygulanan neo-liberal politikaların olumlu bir seyir izlediği anlamına gelmemekte; tam tersine, mevcut olumsuz bir durumun güçlenerek devam ettiğinin bir göstergesi olmaktadır. Her ne kadar bu olumsuz durum azaltılmaya çalışılsa da, olumlu bu çabaların ortaya çıkardığı sonuçlar söz konusu sorunun çözülmesinde ihmal edilecek bir seviyededir.

Bu bağlamda bu problemlerin kalıcı ve etkin bir şekilde çözümlenmesi adına Dünya ekonomisine entegrasyondan vazgeçilmemek kaydıyla, neo-liberal politikaların bırakılıp, sosyal refah devle-

tine ilişkin ekonomik önlemlerin yerine getirilmesi gerekmektedir. Bir başka deyişle, bireylerin hayatlarını devam ettirirken karşılaştığı problemlerin çözümünde ekonomik bakımdan güçlü, insançıl ve vatandaşını yalnız bırakmayan bir devlete mensup olma istekleri bulunmaktadır. Sosyal refah politikaları hayata etkin bir şekilde geçirildiği takdirde, ecrimisil bedeli ödemek uğruna hukuk sistemi dışında fiili davranışlarda bulunan bireylerin buna başvurması gerekmeyecek ve ecrimisil gelirleriyle sağlanacak kamu hizmetlerinden çok daha fazlası sosyal refah devleti ilkeleriyle gerçekleştirilebilecektir.

Kaynakça

- AKTAN, Coşkun Can; (1995), “Klasik Liberalizm, Neo-Liberalizm ve Libertarianizm”, *Amme İdaresi Dergisi*, 28(1), ss. 3-32.
- BAYIRBAĞ, Mustafa Kemal; (2013), “Continuity and Change in Public Policy: Redistribution, Exclusion and State Rescaling in Turkey”, *International Journal of Urban and Regional Research*, 37(4), pp. 1123-1146.
- CHOMSKY, Noam; (1999), *Profit Over People-Neoliberalism and Global Order*, Seven Stories Press, UK.
- CİZRELİOĞULLARI, Mehmet Necati; (2013), “Türkiye’de Liberalizm (1980-1999): Neo-liberal Politikaların Türk Politik-Ekonomisine Etkileri”, *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.*
- ÇAĞLAR, Kemal; (2014), *Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun ve Yorumu*, Adalet Yayınevi, Ankara.
- ÇELİK, Coşku; (2011), “Türkiye’de Sosyal Politikanın Neoliberal Biçimi Olarak Yoksullukla Mücadele ve Yardım Nosyonu”, *Ekonomik Yaklaşım Kongresi VII, 22-23 Aralık 2011, Ankara*, ss. 1-10.
- DUFF, Lois; (1997), *The Economics of Governments and Markets: New Directions in European Public Policy*, 1. Edition, Longman Publishing, USA.
- ESENER, Haluk; (2005), “Ecrimisil İşlemleri”, *Vergi Sorunları Dergisi*, Sayı: 206, Kasım, ss. 113-117.
- FRIEDMAN, Milton; (2002), *Capitalism and Freedom*, The University of Chicago Press, USA.
- GERÇEK, Adnan; (2011), *Kamu Alacaklarının Takip ve Tahsil Hukuku*, Ekin Basım Yayın Dağıtım, Bursa.
- HARVEY, David; (2005), *A Brief History of Neoliberalism*, Oxford University Press, USA.
- HAYEK, Friedrich A.; (2012), *Hukuk, Yasama ve Özgürlük*, Çev.: Atilla Yayla, Mustafa Erdoğan ve Mehmet Öz, 1. Baskı, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları No: 11213, İstanbul, Eylül.
- KEYMAN, E. Fuat; (2010), “Modernization, Globalization and Democratization in Turkey: The AKP Experience and Its Limits”, *Constellation*, 17(2), pp. 312-327.
- KOZANOĞLU, Hayri, GÜR, Nurullah ve ÖZDEN, Barış Alp;

(2008), *Neoliberalizmin Gerçek 100'ü*, 1. Baskı, İletişim Yayınları No: 1282, Bugünün Kitapları No: 111, İstanbul.

LARRAIN, Jorge; (1994), *Ideology&Cultural Identity*, Polity Press, UK.

MCCOY, Ger and PEDDLE, Roisin; (2012), "Neoliberal Policy and Its Influence on Welfare Ideology: A Source of Social Injustice", *Socheolas Limerick Student Journal of Sociology*, 3(2), pp. 61-79.

NOZICK, Robert; (2006), *Anarşi, Devlet ve Ütopya*, Çev.: Alişan Oktay, 2. Baskı, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları No: 6, Çağdaş Siyaset Felsefesi No: 1, İstanbul, Temmuz.

ÖZÇELİK, Pınar Kaya; (2013), "Neoliberal Küreselleşme Süreci ve Yoksulluk", *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 5(2), ss. 417-431.

PEACOCK, Alan; (1997), *The Political Economy of Economic Freedom*, Edward Elgar Publishing Ltd., Cheltenham, UK.

PETRAS, James and VELTMEYER, Henry; (2011), *Beyond Neoliberalism- A World to Win*, Ashgate Publishing Company, UK.

PIEPER, Ute and TAYLOR, Lance; (1998), "The Revival of the Liberal Creed: the IMF, the World Bank, and Inequality in a Globalized Economy", Dean BAKER, Gerald EPSTEIN and Robert POLLIN (Ed.), *Globalization and Progressive Economic Policy*, Cambridge University Press, UK, pp. 37-66.

RAVENHILL, John; (2008), *Global Political Economy*, Oxford University Press, UK.

RODAN, Garry and HEWISON, Kevin; (2006), "Introduction-Globalization, Conflict and Political Regimes in East and South Asia", Gary RODAN and Kevin HEWISON (Ed.), *Neoliberalism and Conflict in Asia After 9/11*, Taylor&Francis Group, USA, pp. 1-27.

SARAÇOĞLU, Fatih, ENGİN, İsmail ve EJDER, Haydar Lütfü; (2014), *Maliye Ders Notları*, Gazi Kitabevi, Ankara.

SCHULTZ, David; (2010), "The Neo-Liberal State in a Post-Global World", *Social Sciences Studies*, 3(7), pp. 7-17.

TAYYAR, Ayşegül ve ÇETİN, Birol; (2013), "Liberal İktisadi Düşüncede Devlet", *Cumhuriyet Üniversitesi İİBF Dergisi*, 14(1), ss. 107-120.

TÜRKBAY, Rezzan Ayhan ve POLAT, Ferihan; (2011), "Neoliberalizmde Özgürlük Paradoksu ve Sosyal Haklar", *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı: 8, ss. 85-97.

ÜÇOĞLU, Murat; (2012), "The Formation of Neoliberalism in Turkey and the Economic Rise of Conservative Islam: A Crucial Coalition in the 1980s", *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, İstanbul Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

YILDIRIM, Cengizhan; (2011), "Neoliberal İktisat Politikalarının Türkiye'de Orta Sınıfa Etkisi", *Yayınlanmamış Doktora Tezi*, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.

<http://mevzuat.basbakanlik.gov.tr/Metin1.Aspx?MevzuatKod=1.5.5510&Mevzuatlliski=0&sourceXmlSearch=&Tur=1&Tertip=5&No=5510> (Erişim Tarihi: 10.09.2014).

<http://mevzuat.basbakanlik.gov.tr/Metin1.Aspx?MevzuatKod=1.5.5174&Mevzuatlliski=0&sourceXmlSearch=&Tur=1&Tertip=5&No=5174> (Erişim Tarihi: 10.09.2014).

<http://mevzuat.basbakanlik.gov.tr/Metin1.Aspx?MevzuatKod=1.5.2918&Mevzuatlliski=0&sourceXmlSearch=&Tur=1&Tertip=5&No=2918> (Erişim Tarihi: 10.09.2014).

http://tr.wikipedia.org/wiki/Y%C3%B6netim_bi%C3%A7imleri (Erişim Tarihi: 03.09.2014).

<http://www.mevzuat.gov.tr/Metin1.Aspx?MevzuatKod=1.5.2886&Mevzuatlliski=0&sourceXmlSearch=devlet+ihale+kanunu&Tur=1&Tertip=5&No=2886> (Erişim Tarihi: 10.09.2014).

<http://www.milliemlak.gov.tr/web/guest/sk-sorulan-sorular/ecrimisil> (Erişim Tarihi: 27.06.2014).

https://portal.muhasabat.gov.tr/mgmportal/faces/khbDetay_yeni?birimDizini=Genel+Bütçe+İstatistikleri&_afLoop=18544844491026704&tur=Bütçe+İstatistikleri&donusSayfa=index&_afWindowMode=0&_adf.ctrl-state=18s716jfi7_58 (Erişim Tarihi: 29.06.2014).

https://portal.muhasabat.gov.tr/mgmportal/faces/khbDetay_yeni?birimDizini=Merkezi+Yönetim+Bütçesi&_afLoop=13470079646378012&tur=Bütçe+İstatistikleri&donusSayfa=index&_afWindowMode=0&_adf.ctrl-state=51g99x430_4 (Erişim Tarihi: 01.05.2014).